

การบูรณาการหลักธรรมในศาลเยาวชนและครอบครัว*
BUDDHIST PRINCIPLES INTEGRATION IN JUVENILE AND FAMILY COURT

อรพิน ตันติวิรุฬห์

Orapin Tantivirun

ศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดนครนายก

Juvenile and Family Court of Nakornnayok Province

E-mail: oprin25@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อบูรณาการหลักธรรม ที่สำคัญคือ พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 และความไม่มียศติ 4 ในการส่งเสริมการปฏิบัติงานของศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อช่วยให้เป็นไปตามนโยบายของศาลฯที่จะบรรลุเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบายหลักของรัฐบาล อันได้แก่ การอำนวยความสะดวกเพื่อสร้างโอกาสความเสมอภาค เท่าเทียมกัน รวดเร็ว ทันสมัย โปร่งใสตรวจสอบได้มีการร่วมมือกับต่างประเทศให้เป็นที่ยอมรับมาตรฐานและมีความเชื่อมั่นในระดับอารยประเทศ มีการประยุกต์หลักธรรมและยึดหลักการที่จะพิพากษา ในกรอบแนวความคิดใหม่ ที่ต้องบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู นอกเหนือจากการลงโทษ การบูรณาการหลักธรรมส่งเสริมการปฏิบัติงานของศาลเยาวชนและครอบครัวในการทำงานให้ไม่มียศติ 4 คือยึดมั่นในความยุติธรรม มีความใส่ใจด้วยความรักในสิ่งที่ทำ ทำงานด้วยความขยัน หมั่นเพียร เอาใจใส่พัฒนาการทำงาน อันเป็นหลักของอิทธิบาท 4 และยังมีจิตใจเมตตา เอื้อเฟื้อ มีจิตที่อ่อนโยน อีกทั้งยังคงไม่ทอดทิ้งในอุปสรรค ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 การที่ต้องปฏิบัติงานที่นอกเหนือจากการตัดสินคดีความ คือการวางแผนการดูแลเด็กและเยาวชนในระยะยาว โดยสร้างโอกาสในการศึกษา การฝึกงาน ตลอดจนประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อหาแหล่งงานให้กับเยาวชนเหล่านี้ด้วย ทั้งนี้งานของศาลเยาวชนและครอบครัวต้องทำเพื่อสร้างสรรค์สังคมให้มีความสงบสุข

คำสำคัญ: บูรณาการ; หลักธรรม; ศาลเยาวชนและครอบครัว

Abstract

This article aimed to integrate important Dharma principles, namely Brahmawihara 4, Bala 4 and Agata 4, to promote the performance of the Juvenile and Family Court. Buddhist integration of work in Juvenile and Family Courts helps comply with the court's policy to achieve goals that are consistent with the government's main policy that is to provide justice to create equal opportunities, equality, speed, modern, transparency, auditability with cooperation with foreign countries for acceptance. Judicial Standards have built confidence in a civilized country. Judgement gets in a new conceptual framework that requires treatment, correction, rehabilitation, in addition to punishment. Integrating Dharma principles has to uphold in the performance of the Juvenile and Family Court such as upholding justice with no bias. There is care with love in what one do, working with diligence, intensity, attention and developing, which are the principle of Bhala 4 and they must also have a heart of compassion, generosity, and a gentle mind and will not give up on obstacles with the Brahma Vihara 4. Jobs other than litigation is to plan long-term care of children and youth. They have to use relatives with any government agency to create opportunities of youths education, internships, as well as coordinating with other agencies to find employment opportunities for these youths The work of the Juvenile and Family Court must be done to create a peaceful society.

Keywords: Integration, Buddhist Principle, Juvenile and Family Court

บทนำ

ตาม (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เสริมสร้างสังคม การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รัฐบาลปฏิรูปประเทศโดยมีแผนแม่แบบภายใต้ยุทธศาสตร์สำคัญ 23 แนวทาง แต่แยกได้ 5 หลักการคือ 1) ปรับโครงสร้างการผลิตสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม 2) การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ 3) การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม 4) การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืนและ 5) การเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับความเสี่ยงและการเปลี่ยนแปลงภายใต้บริบทโลกใหม่

ความสำคัญ นโยบายยุทธศาสตร์ในแผนส่วนที่ศาลเยาวชนและครอบครัวนำมาเป็นหลักนโยบายต่อเนื่องเพื่อบรรลุ และสอดคล้องกับแผนพัฒนาฉบับที่กำลังจะเสนอในสภานั้นคือ มุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน โดยนโยบายการพัฒนาคนให้พร้อมสำหรับยุคใหม่ (สำนักงาน

พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) มุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม มุ่งสร้างพื้นฐานสังคมให้เข้มแข็ง ด้วยเหตุนี้เอง การพัฒนาคนจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญมากในการพัฒนาให้ประเทศเข้มแข็ง ศาลเยาวชนและครอบครัว จึงนำยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม มาพัฒนาสู่เป้าหมาย คือสร้างคนดีคืนสู่สังคมและช่วยเหลือ ติดตามเพื่อไม่ให้เด็กหรือเยาวชนกลับมากระทำผิดซ้ำอีก ดังวิสัยทัศน์ของศาลเยาวชนและครอบครัว ปี 2565 ที่เขียนไว้ว่า “ศาลเยาวชนและครอบครัวระบบติดตาม แนะนำ ช่วยเหลือเด็กและเยาวชน ภายหลังผ่านกระบวนการของศาลกระทำผิดซ้ำไม่เกินร้อยละ 1”

ปัจจุบันเกิดปัญหาสังคม เพิ่มขึ้นในทุกมิติ เนื่องจากปัญหาการเกิดโรคระบาด โควิด-19 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแนวการทำงานให้สอดคล้องกับหลักการป้องกันโรค ตามนโยบายของกรมป้องกันโรค กระทรวงสาธารณสุข ทำให้สังคมโดยรวมเกิดปัญหาเศรษฐกิจ ความยากจน ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ครอบครัวมีการแตกแยกมากขึ้น อันนำไปสู่เด็กถูกทอดทิ้ง การทารุณกรรมเด็ก และแม้กระทั่งอาชญากรรม ที่ล่อลวงให้เด็กเป็นผู้กระทำผิด เด็กและเยาวชนจึงมีโอกาสจะทำผิดกฎหมายในช่วงอายุน้อยลงมาก บุคลากรประจำศาลเยาวชนและครอบครัว ได้แก่ ผู้พิพากษา, พิพากษาสมทบ, นิติกร, เจ้าหน้าที่ จิตวิทยา, เจ้าหน้าที่ศาลต้องทำงานร่วมกัน ทั้งต้องการเปลี่ยนกรอบแนวความคิดใหม่ที่เคยปฏิบัติมาในศาลอาญา คือการตัดสินลงโทษ มักจะดูผลจากความรุนแรงของการกระทำอาชญากรรมนั้น แต่ด้วยวิธีการและแนวทางใหม่ที่มองปัญหาในมุมมองใหม่ วิเคราะห์ปัญหา ให้โอกาสเด็กที่กระทำผิด จึงมุ่งเน้นที่ ประโยชน์ของเด็กเป็นสำคัญกว่า การพิจารณาเพื่อการลงโทษ ถ้าเด็กสามารถแสดงให้เห็นทัศนคติ ว่ากระทำ ความผิดเพราะความอ่อนด้อยในประสบการณ์ ย่อมมีทางที่จะแก้ไข เยียวยา ปรับปรุงตัว บำบัดฟื้นฟู ให้โอกาสในการกลับตัว เปลี่ยนทัศนคติ ได้รับโอกาสในการศึกษาต่อ ได้โอกาสในการฝึกอาชีพ และได้มีโอกาสเป็นพลเมืองที่ดีต่อไปของสังคม

การทำงานดังกล่าวจะต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่าง บุคลากรประจำศาลเยาวชนและครอบครัว ในอันที่จะทำการวิเคราะห์ จำแนก ค้นหาวิธีการ วางแนวทางในการอบรม ให้แก่เด็กและเยาวชนเหล่านั้น จึงจำเป็นต้องมีขบวนการดูแล อบรม ติดตามพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด อีกทั้งตัวบุคลากร จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กหรือเยาวชนด้วยการบูรณาการด้วยหลักธรรม อันจะนำไปสู่ การแก้ปัญหาที่ยั่งยืน การที่จะปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชน และให้มีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชน (Participant) ที่ต้องดูแลในขบวนการ แก้ไข บำบัด ฟื้นฟูและติดตาม และต้องมีความเป็นมืออาชีพ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแทนการลงโทษนี้ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญจะเป็น ผู้พิพากษาสมทบ นักจิตวิทยา เจ้าหน้าที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็ก เจ้าหน้าที่ในศูนย์ฝึกอบรม เจ้าหน้าที่คุมประพฤติ เป็นต้น เพื่อให้ศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นศาลแห่งการแก้ปัญหา (Problem-Solving Courts) โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง บุคลากรเหล่านี้จะต้องมีคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในจิตใจเพื่อการปฏิบัติงานโดยยึดหลักธรรม 3 บทดังนี้คือ พรหมวิหาร 4, อิทธิบาท 4 และความไม่มีอคติ 4 เข้าไปเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรศาลเยาวชนและ

ครอบครัว ซึ่งจะมีส่งผลต่อการนำไปปฏิบัติงาน และการประสบผลสำเร็จในจุดมุ่งหมายดังกล่าวได้

นโยบายของศาลเยาวชนและครอบครัว

ศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นศาลพิเศษ ในศาลยุติธรรมที่มีภารกิจอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตเพื่อให้เท่าทันกับสภาพปัญหาของเด็ก เยาวชน และครอบครัว เดิมศาลเยาวชนและครอบครัวถูกจัดตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกในกรุงเทพมหานครตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 มีชื่อเรียกว่า “ศาลคดีเด็กและเยาวชน” มีเจตนารมณ์เพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดทางอาญาภายใต้แนวคิดที่ว่า “รัฐในฐานะผู้ปกครองมีอำนาจที่จะเข้าแทรกแซงครอบครัวเมื่อครอบครัวมีปัญหาหรือ ทำหน้าที่บกพร่อง”(อภิรติ โปธิพร้อม, 2554) ต่อมา ได้หยิบยกปัญหาเด็กเยาวชน และปัญหาครอบครัวพบว่าส่งผลต่อเนื่องกันอย่างใกล้ชิด จึงขยายเขตอำนาจให้ศาลคดีเด็กและเยาวชนมีอำนาจพิจารณาคดีครอบครัวด้วยตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 และเปลี่ยนชื่อจาก “ศาลคดีเด็กและเยาวชน” เป็น “ศาลเยาวชนและครอบครัว” จนถึงปัจจุบัน

การปฏิรูป ระบบยุติธรรมด้านเด็กและเยาวชนครั้งสำคัญเกิดขึ้นเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 (มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2554) (พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว, 2553) มีการนำหลักกฎหมายและหลักปฏิบัติระหว่างประเทศมาบัญญัติรองรับไว้ในกฎหมายเพื่อยกระดับมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน ให้เทียบเท่าระดับสากลหลายประการ มาตรการที่โดดเด่น ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดี เยาวชนและ ครอบครัว พ.ศ.2553 ได้แก่หลักการเรื่องประโยชน์สูงสุดของเด็ก เรื่องการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนโดยไม่ควบคุมตัว (Non-Instituted rehabilitation) หรือการจัดการเด็กและเยาวชนโดยระบบเปิดด้วยการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาที่ถูกออกแบบขึ้นมาจากแนวคิดเรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) (จิรนิติ หะวานนท์, 2554) การเบี่ยงเบนคดีในชั้นสอบสวน (Diversion in investigation Stage) มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา (Special Measure in lieu of Criminal Prosecution) อันประกอบด้วย การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูก่อนฟ้องคดี และการจัดทำแผนแก้ไข บำบัด หลังฟ้องคดี (Rehabilitation Plan) การเปลี่ยนโทษและการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน (Commutation and Application of Measures for Child and Juvenile) และติดตาม (พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว, 2553) เป็นต้น มาตรการต่างๆเช่นนี้ล้วนแต่เป็นผลมาจากการพัฒนาผ่านประสบการณ์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในองค์กรต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาเจ็ดสิบกว่าปี การมีส่วนร่วม

ร่วมของชุมชนและประชาชน (Participant) ในกระบวนการ จำแนก บำบัด แก้ไข พื้นฟูและติดตาม ใช้ความเป็นมืออาชีพ นำไปสู่หลักการพัฒนาระบบยุติธรรมเพื่อการบำบัด (Therapeutic justice) ซึ่งเป็นการพัฒนา แบบใหม่ที่มองระบบยุติธรรมในการแก้ไขปัญหาแบบองค์รวม (Holistic Approach) โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ภายใต้อำนาจร่วมมือของทุกองคาพยพในสังคม เพื่อให้ศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นศาลแห่งการแก้ไขปัญหา (Problem-Solving Courts) ในสถานการณ์ ของการเปลี่ยนแปลง ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวในฐานะผู้บังคับใช้กฎหมายจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญสูงสุดในการปฏิบัติภารกิจของศาลเยาวชนและครอบครัวให้สำเร็จลุล่วง (Edward et al., 1992) แม้ปัจจุบันสำนักงานศาลยุติธรรมมีการแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวจำนวนมากขึ้นเพื่อรองรับกับปริมาณคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดหรือแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวที่เปิดทำการทั่วราชอาณาจักร (สุวิทย์ พรพานิซ, 2552) ก็ยังไม่เพียงพอ แต่สิ่งสำคัญคือผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวต้องสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่แบบและวิธีการทำงานของศาลเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายฉบับใหม่ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายฉบับเดิม โดยเฉพาะในคดีอาญาซึ่งต้องทำหน้าที่แก้ไขปัญหอันเป็นสาเหตุแห่งการกระทำผิด มีการทำงานร่วมกับสหวิชาชีพด้วย ศาลเยาวชนและครอบครัว มีวิธีพิจารณาเป็นการเฉพาะแตกต่างจากศาลยุติธรรมอื่น ๆ โดยนโยบายการสร้างพื้นฐานสังคมเข้มแข็ง และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็ก เยาวชนให้กลับตัวเป็นคนดี ไม่ย้อนกลับไปกระทำความผิดอีก ดังที่ได้กล่าวในข้างต้น

วิสัยทัศน์ “ศาลเยาวชนและครอบครัวมีระบบติดตาม แนะนำ ช่วยเหลือเด็กและเยาวชน ภายหลังผ่านกระบวนการของศาลกระทำผิดซ้ำไม่เกินร้อยละ 1”

พันธกิจ ของศาลเยาวชนและครอบครัว

1. อำนวยความยุติธรรมเพื่อสร้างโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันทางสังคม
2. พัฒนาและสร้างระบบสนับสนุนการอำนวยความยุติธรรมให้มีความรวดเร็ว สะดวก ทันสมัยและเป็นสากล
3. เสริมสร้างความร่วมมือทางการศาลและกระบวนการยุติธรรมไทยและต่างประเทศ
4. อารงความศรัทธาและความเชื่อมั่นในการอำนวยความยุติธรรม เพื่อความสงบสุขและความมั่นคงของสังคมไทยที่ยั่งยืน (ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, 2565)

มูลเหตุแห่งการกระทำผิด โดยเหตุแห่งสิ่งแวดล้อม การขาดโอกาส

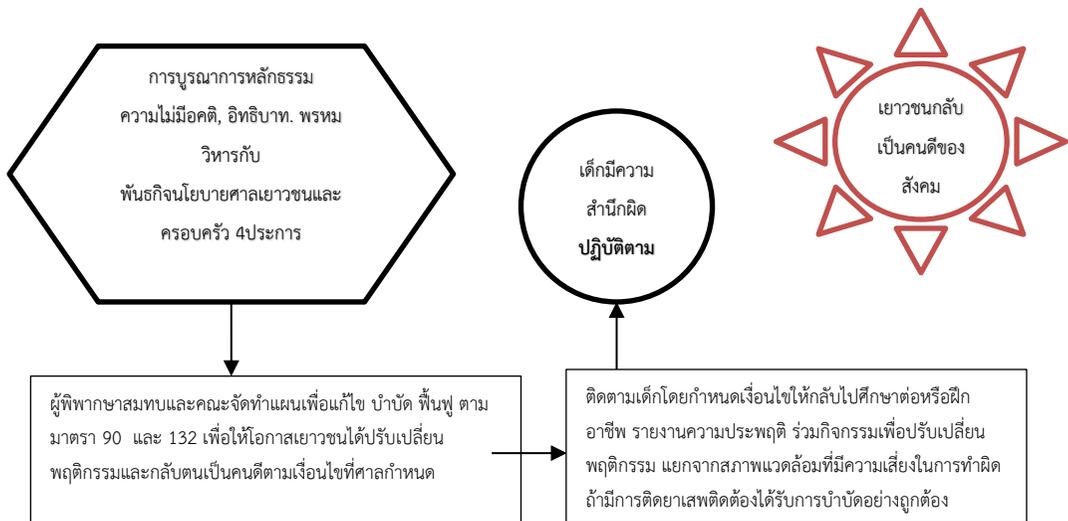
เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดโดยมากไม่ได้รับการศึกษาเพียงพอ ส่วนใหญ่ต้องออกจากโรงเรียนในระบบปกติ ทำให้มีเวลาว่างมาก ประกอบกับปัจจัยแวดล้อม เช่น ความยากจน ครอบครัวแตกแยก คบเพื่อนชักนำไปในทางอบายมุข เป็นแหล่งชุมชนเสื่อมโทรมหรือเป็นแหล่ง

คำยาเสพติด ดังนั้น การให้ความช่วยเหลือ เมื่อเด็กและเยาวชน กระทำความผิด จะต้องมีการวิเคราะห์ หาสาเหตุ ให้พบว่าอะไรทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่ซุกจุกในการกระทำความผิด เป็นงานสำคัญด้านแรก เพื่อที่จะจัดการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ให้เด็กกลับตัวกลับใจ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เพื่อสร้างอาชีพ สร้างคุณค่าในตนเอง และมีอนาคตที่ดีต่อไป การได้โอกาสในการเริ่มต้นชีวิต เป็นคนดีของสังคม จะต้องมิชვნวนการช่วยเหลือให้เด็ก เยาวชนเปลี่ยนทัศนคติ ไม่ยุ่งเกี่ยว ยาเสพติด กลับไปศึกษาต่อหรือ เรียนการฝึกอาชีพและประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเองให้ประสบความสำเร็จ และเป็นอนาคตที่ดีของประเทศ มีหน่วยงานของรัฐในการที่จะให้โอกาส ช่วย ประคับประคอง ให้เด็ก เยาวชนเหล่านั้นได้ เติบโตและให้ความช่วยเหลือ ให้ความดูแล อบรม ซึ่ ถูก ซึ่ผิด ที่จะสามารถดำเนินชีวิตในอนาคตได้อย่างมั่นคงต่อไป

หลักธรรม จรรยาบรรณ เน้นในด้านการปฏิบัติหน้าที่การงาน อาจไม่รวมถึงการประพฤติปฏิบัติตนนอกหน้าที่การงาน ไม่รวมถึงชีวิตส่วนตัวหรือครอบครัว คำว่าจริยธรรม จึงกว้างกว่า จรรยาบรรณ

คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดีและความถูกต้องในการแสดงออกทั้งกาย วาจา และใจของแต่ละบุคคลซึ่งยึดมั่นไว้เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัย

จริยธรรม หมายถึง กฎเกณฑ์ที่เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ดีงามเหมาะสม และเป็นที่ยอมรับชมชอบหรือยอมรับจากสังคม เพื่อความสันติสุขแห่งตนเองและความสงบเรียบร้อยของสังคม ดังนั้น บุคลากรควรมีคุณธรรม จริยธรรมและบูรณาการหลักธรรม 3 เข้าในการพิจารณาพิพากษาคดี ในศาลเยาวชนและครอบครัว จึงมีหลักธรรมที่ควรนำมาใช้เพื่อการปฏิบัติงานให้ได้ผลประโยชน์ทั้งในการครองตนและส่วนรวม คือ หลักธรรม 3 หมวด ได้แก่ พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 และ ความไม่มีอคติ 4

ภาพที่ 1 การบูรณาการหลักธรรมกับการปฏิบัติงานของบุคลากรในศาลเยาวชนและครอบครัว

หลักธรรมที่นำมาบูรณาการใช้ในการส่งเสริมการปฏิบัติงานในศาลเยาวชนและครอบครัว

พรหมวิหาร 4 หมายถึง ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ, ธรรมประจำใจอันประเสริฐ, หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์, ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหัวใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ

1. เมตตา (ความรักใคร่ปรารถนาดี) อยากรักษา มีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั้งหน้า

2. กรุณา (ความสงสาร) คิดช่วยให้พ้นทุกข์ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

3. มุทิตา (ความยินดี) ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุขมีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการ แ่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุขพลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญอกงามยิ่งขึ้นไป

4. อุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง) อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรม ตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึงไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2559)

อิทธิบาท 4 หมายถึง คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ, คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย

1. ฉันทะ (ความพอใจ) คือความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

2. วิริยะ (ความเพียร) คือขยันหมั่นประกอบกิจการงานด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน ไม่ท้อถอย

3. จิตตะ (ความคิด) คือตั้งจิตในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย

4. วิมังสา (ความไตร่ตรองหรือทบทวน) คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบในสิ่งที่ทำนั้นมีการวางแผนวัดผล หาวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2559)

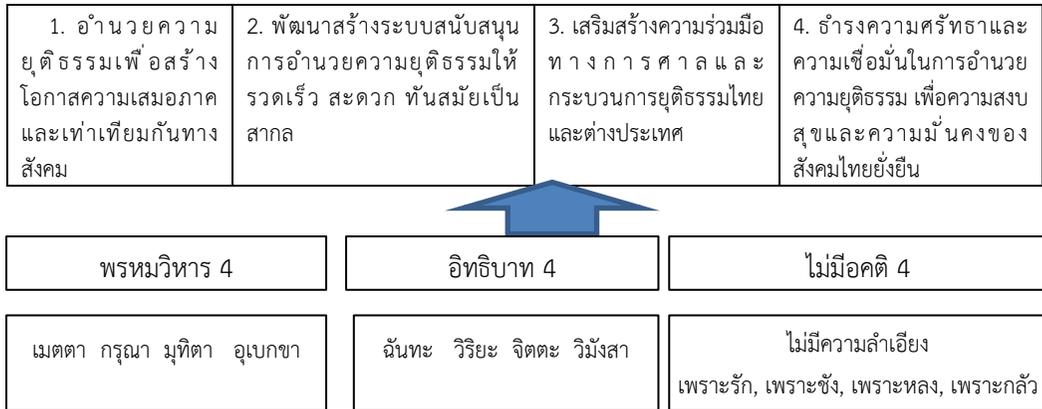
อคติ 4 หมายถึง ฐานะอันไม่พึงถึง, ทางความประพฤติที่ผิด, ความไม่เที่ยงธรรมความลำเอียง

1. ฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะชอบ)

2. โทสาคติ (ลำเอียงเพราะชัง)

3. โมหาคติ (ลำเอียงเพราะหลง, พลาดผิดเพราะเขลา)

4. ภยาคติ (ลำเอียงเพราะกลัว) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2559)

ภาพที่ 1 การบูรณาการหลักธรรมกับนโยบายศาลเยาวชนและครอบครัว

การบูรณาการหลักธรรมในการปฏิบัติงานของศาลเยาวชนและครอบครัว

1. ผู้พิพากษาต้องเป็นผู้มีความมุ่งมั่น พุ่มเท เสียสละและอดทน อีกทั้งยังต้องดำรงตนระลึกถึงจริยธรรม คุณธรรมในการปฏิบัติงาน แก้ไขปัญหาให้แก่ผู้อื่น (King, 2008) แต่การทำงานที่ต้องรับผิดชอบมาก ก็จำเป็นจะต้องมีความสมดุลของงานและมีความสุขในชีวิตส่วนตัว (พัชรภากร เทวกุล, 2550) และยังเป็นผลดีหากผู้พิพากษาเป็นผู้ที่มีบุตรด้วยจะช่วยให้มีความเข้าใจธรรมชาติของเด็ก เข้าใจอารมณ์หรือพฤติกรรมของวัยรุ่นได้ดีขึ้น การนำอิทธิบาท 4 คือ การมีใจรัก การพุ่มเท เสียสละ เอาใจใส่ในการทำงาน ก็ย่อมพิจารณาโดยเหตุและผลในแต่ละคดีได้รอบคอบมากขึ้นอีกด้วย การใช้พรหมวิหาร 4 มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา จะทำให้มองเด็กในมุมมองที่สร้างสรรค์ และมีความจริงใจในอันที่จะวางแผนให้อนาคตให้เด็กและเยาวชนอย่างเหมาะสมและ ช่วยเหลือเด็กได้อย่างเต็มที่ สมบูรณ์แบบ และความไม่มีอคติ 4 กับคู่ความ ทั้ง 2 ฝ่าย เป็นการช่วยดำรงศรัทธาและความเชื่อมั่นในการอำนวยความสะดวกและสร้างความเป็นธรรม ต่อผู้เสียหาย และเกิดความสมานฉันท์ระหว่างคู่ความ ซึ่งจะทำให้เกิดความสงบสุขและความมั่นคงแก่สังคม

2. การสร้างแรงบันดาลใจ งานของศาลเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายฉบับใหม่เป็นงานที่มีความเป็นอุดมคติ การทำงานร่วมกันเป็นทีมจำเป็นจะต้องมีวิธีการสร้างพลังของทีม เพื่อให้การทำงานเข้าถึงเป้าหมายบรรลุผล (Kouzes et al., 2012) การพัฒนาการทำงานให้มีความสะดวก รวดเร็ว มีความทันสมัย โดยการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เกิดขึ้นจากภาวะที่เกิดการระบาดของ โควิด -19 ก็ยังจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีในการประชุมระยะไกล (Zoom Conferences) แม้กระทั่งการโต้สวนคดี ก็ต้องมีการอาศัย Zoom หรือ Google Meetมาใช้ในการดำเนินงาน โดยเฉพาะการให้บริการที่รวดเร็ว โปร่งใสมีความเป็นสากล ต้องใช้หลักธรรมทั้ง 3 มาช่วยให้เกิดกำลังในการปฏิบัติงานคือ มีอิทธิบาท 4 มีความรัก ความขยัน ความเอาใจใส่ การปรับเปลี่ยนวิธีการ พรหมวิหาร 4 คือ มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา กับเด็ก เยาวชน

ผู้เสียหาย และทีมงานรวมถึงการไม่มีอคติ 4 การพัฒนาวิธีการที่ปรับเปลี่ยนโดยใช้เทคโนโลยีเหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งในหน้าที่ของบุคลากรศาลเยาวชนและครอบครัว ต้องกระทำเพื่ออำนวยความสะดวกให้เข้ากับโลกที่ต้องการความรวดเร็ว สะดวกและเป็นสากล

3. การแก้ปัญหา ด้วยวิธีที่หลากหลาย ด้วยงานด้านคดีเด็กและเยาวชน มีความเปิดกว้างให้ผู้พิพากษาได้สามารถใช้วิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหา แต่สิ่งที่สำคัญคือ ผู้พิพากษา ซึ่งเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายต้องมีความกล้าและคิดสร้างสรรค์ ในการทำงานเพื่อให้เกิดทางเลือกใหม่ ๆ (Kouzes et al., 2012) ยกตัวอย่างเช่น การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในคดีที่แม่เด็กสำนึกในการกระทำแล้ว ก็ยังอาจมีแรงเสียดทานจากสังคมและไม่เข้าใจว่าทำไมผู้พิพากษาไม่ลงโทษเด็กหรือเยาวชน หากผู้พิพากษาดำเนินการตามแบบดั้งเดิมซึ่งพยายามหลีกเลี่ยงไม่ต้องการให้เกิดความขัดแย้ง กับผู้พิพากษาบางท่านที่ยังยึดกับการลงโทษตามผลความเสียหายของคดี อาจไม่ยอมรับการใช้มาตรการพิเศษดังกล่าว ทำให้ผู้พิพากษาซึ่งไม่หนักแน่นต่อการเปลี่ยนการคิดจากวิธีการแบบเก่า กลับเดินตามระบบเดิมอาจกลายเป็นอุปสรรคต่อการที่เด็กและเยาวชนในการที่จะได้รับโอกาสในการแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาดได้ (Teske, 2013) การพิจารณาคดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวไม่ได้เอาผลความรุนแรงของอาชญากรรม ที่เกิดขึ้นอย่างเฉียวมาใช้ในการตัดสินลงโทษ แต่จะพิจารณาไปถึงภูมิหลังของครอบครัว สภาพแวดล้อม เพื่อนและชุมชน ซึ่งล้วนแต่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเด็กและเยาวชน และยังมีมองไปถึงอนาคตว่าเด็กและเยาวชนมีโอกาสที่จะปรับปรุงแก้ไขตนเอง อีกทั้งยังต้องมีความเมตตาในการทำงานร่วมกัน ผู้พิพากษาจำเป็นต้องคิดในแนวสร้างสรรค์ พัฒนางานได้ดียิ่งขึ้น ให้ความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน และใช้ดุลยพินิจ ด้วยความระมัดระวังการปฏิบัติงาน โดยอาศัยหลักธรรมทั้ง 3 ประการเช่นกัน คือพรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 และไม่มีอคติ 4 กรณีคดีแพรวา (Pongpiphat, 2562) ที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุร้ายแรงแก่ผู้โดยสารรถตู้ประจำทาง และมีผู้เสียชีวิต แต่ผลการตัดสิน ดูเหมือนขัดกับความคาดหวังของสังคม และเข้าใจว่ามีกรณีวิงวอน หรือเป็นเพราะเด็กมีนามสกุลเก่าแก่ แต่ก็เป็นการพิจารณาด้วยกรอบของการให้โอกาส และถือว่าเด็กสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติให้เป็นคนดีได้ โดยยึดหลักความให้ความยุติธรรมและสร้างสันติสุขในสังคม(อธิบายเพิ่มในตัวอย่างกรณีศึกษาและข้อเสนอแนะ)

4. การอบรม ชี้นำเด็ก เยาวชนซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบในการที่จะให้การรับฟัง ให้ความสนใจในปัญหาของเด็ก หรือเยาวชน การชี้แนวการประพฤติตนและให้การสนับสนุน ให้เด็กและเยาวชน เปลี่ยนทัศนคติ มีการดำรงตนให้อยู่ในศีลธรรมและปฏิบัติตามคำพิพากษา วิทยุส่วนมากที่กระทำผิดต้องถูกอบรมแก้ไขพฤติกรรม ซึ่งทำให้เด็กต้องปฏิบัติตามแผนฟื้นฟู และตามมาตรการของศาลเยาวชนและครอบครัว ที่ได้ร่วมกันทำแผนจากทีมที่มีผู้แทนชุมชนร่วมดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพบุคลากร ในทีมผู้ควรให้คำชมเชย เพื่อเป็นกำลังใจเมื่อเด็กประพฤติดี เด็กก็จะเกิดความมั่นใจและภูมิใจในตนเองมากขึ้น (Kouzes et al., 2012) การกล่าวชมเชย และให้กำลังใจเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและอาจนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในชีวิตเด็กหรือ

เยาวชน และส่งเสริมให้เด็กได้กลับตัวเป็นคนดี มีอนาคต มีอาชีพ ก็จะส่งเสริมตามนโยบายที่เพิ่มคุณค่าทรัพยากรบุคคลให้เป็นผลสำเร็จ เป็นการสร้างศรัทธาให้เยาวชนเหล่านั้นยึดมั่นในการทำดีต่อไป เป็นการสร้างคนดีกลับสู่สังคมอย่างแท้จริง

5. การคิดเชิงบูรณาการ จากพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีและครอบครัว พ.ศ.2553 ให้ความสำคัญกับการนำสหวิชาชีพ (Interdisciplinary) มาร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน ผู้พิพากษาศาลเยาวชน และครอบครัว ต้องทำงานอย่างสอดคล้องประสานกับสหวิชาชีพได้เป็นอย่างดี จึงต้องมีความรู้พื้นฐานในความรู้ที่เกี่ยวข้องกับคดีเด็กเยาวชน เช่น จิตวิทยา สังคมศาสตร์ พุทธศาสตร์ และสามารถบูรณาการผสมผสานเชื่อมโยงองค์ความรู้ตั้งแต่ 2 องค์ความรู้ขึ้นไปเข้าด้วยกันอย่างสอดคล้องเป็นระบบ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2556) มาใช้ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น ผู้พิพากษามีได้มีความรู้เพียงด้านกฎหมาย แต่ต้องมีความรู้ในด้านอื่น ๆ รวมทั้งรู้จักสร้างระบบที่จะนำความรู้ต่าง ๆ มาประสานงานและใช้ประโยชน์ อย่างบูรณาการในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในคดีความต่าง ๆ ของศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปัจจุบันยังต้องทันกับการเปลี่ยนแปลง การเพิ่มเติมความรู้แก่ตนเอง และการพัฒนาระบบยุติธรรมอย่างสมบูรณ์ ต้องมองเห็นระบบนิเวศด้านยุติธรรม (Ecology of Justice) ให้รอบด้าน เพราะต้องประกอบด้วย ภาครัฐ และภาคเอกชน ชุมชน และสังคม ก็เป็นส่วนหนึ่งของระบบยุติธรรม บุคลากรควรจะต้องทำงานนอกศาล เพื่อช่วยแนะนำประชาชน ในเรื่องต่าง ๆ เช่น ในภาวะโควิด -19 ระบาด อาจต้องมีความรู้ทางสาธารณสุข การทำงานแบบบูรณาการนี้ย่อมเป็นการปฏิบัติงานที่ออกนอกกรอบจากความคิดเดิมในหน้าที่ของผู้พิพากษาเป็นอย่างมาก อีกทั้งการปฏิบัติจริงจะต้องมีคุณธรรม ซึ่งนำมาซึ่งการทำงานที่มีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาเพื่อการประสานงานกับนานาประเทศ ทั้งในด้านความรู้ในคดี ความรอบรู้ทางเศรษฐกิจ การปรับตัวกับสังคมยุคดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตและการทำงานย่อมเป็นระดับสากลเทียบได้กับอารยประเทศ

สรุป

การบูรณาการหลักธรรม เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของศาลเยาวชนและครอบครัว จะช่วยให้การดำเนินการงานอันเกี่ยวกับบรรณคดี ที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนรวมถึงคดีครอบครัว มีความแตกต่างจากศาลยุติธรรมอื่น ทั้งในเรื่องการตัดสิน ตามกรอบความคิดใหม่ มีวิธีการที่หลากหลายในอันที่จะทำให้การทำงานเพื่อเป็นศาลแห่งการแก้ปัญหาของสังคม และปรับพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่เป็นอนาคตของประเทศให้กลับมาเป็นกำลังสำคัญ ไม่หลงผิดไปในทางมืดมน โดยใช้หลักธรรมที่สำคัญคือ พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 และความไม่มีอคติ 4 การปฏิบัติงานให้เป็นไปตามนโยบายของศาลฯที่จะบรรลุเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบายหลักของรัฐบาล อันได้แก่ การอำนวยการยุติธรรมเพื่อสร้างโอกาสความเสมอภาค เท่าเทียมกัน รวดเร็ว ทันสมัย โปร่งใสตรวจสอบได้มีการร่วมมือกับต่างประเทศให้เป็นที่ยอมรับมาตรฐานและมีความ

เชื่อมั่นในระดับอารยประเทศ คือสร้างศรัทธา ยึดมั่นในความยุติธรรม มีความใส่ใจด้วยความรักในสิ่งที่ทำ ทำงานด้วยความขยัน หมั่นเพียร เอาใจใส่ พัฒนาการทำงาน มีจิตใจเมตตา เอื้อเฟื้อ มีจิตที่อ่อนโยน อีกทั้งยังคงไม่ทอดทิ้งในอุปสรรค การที่ต้องปฏิบัติงานที่นอกเหนือจากการตัดสินใจ คดีความ คือการวางแผนการดูแลเด็กและเยาวชนในระยะยาว ส่งเสริมให้เยาวชนได้มีการศึกษา การฝึกงาน ตลอดจนประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อหาแหล่งงานให้ด้วย ทั้งนี้งานของศาลเยาวชนและครอบครัวต้องทำเพื่อสร้างสรรค์สังคมให้มีความมั่นคง สงบ สันติ และมีความเสมอภาคกันในสังคม

ตัวอย่างกรณีศึกษาเยาวชนกระทำความผิดและข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ตัวอย่างเช่น คดีแพรวา เป็นคดีอุบัติเหตุทางรถยนต์ เกิดขึ้นในวันที่ 27 ธันวาคม 2553 เยาวชนขับรถเก๋งชนกับรถตู้ เกิดอุบัติเหตุร้ายแรงแก่ผู้โดยสารรถตู้ประจำทางและเสียชีวิต 9 ศพ แต่ผลการพิจารณาคดีตัดสินใช้เวลาถึง 9 ปี ผลการตัดสิน ให้จำเลยจำคุก 2 ปี แต่เนื่องจากเป็นการกระทำผิดครั้งแรก และในขณะกระทำความผิดจำเลยมีอายุ 16 ปี 6 เดือน จึงมีผลให้อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งได้พิจารณา โทษจำคุก 2 ปี เป็นการรอลงโทษ 4 ปี และรายงานตัวทุก 3 เดือน, บริการสังคม ดูแลผู้ป่วยอุบัติเหตุ 144 ชั่วโมง, ห้ามขับขีรถยนต์จนกว่าจะอายุครบ 25 ปีบริบูรณ์ ส่วนโทษทางแพ่ง ให้ชดเชยแก่ผู้เสียหายเป็นเงิน 25.26 ล้านบาท (Pongpiphat, 2562) ผู้คนในสังคมอาจมองว่า ลงโทษน้อยไม่สมกับความผิด แต่ในการพิจารณาคดีย่อมต้องคำนึงถึงเยาวชน ผู้เสียหาย การดำเนินการลงโทษเพื่อให้เกิดความสำนึกในการกระทำความผิด มีใช้เพื่อความสะใจ และการเยียวยาแก่ผู้เสียหาย ก็ต้องอยู่ในดุลยพินิจที่เป็นไปได้จริง เป็นต้น

เนื่องจากการทำงานของบุคลากรศาลเยาวชนและครอบครัว มีกิจกรรมหลากหลายประเภทที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็ก ควรจะมีกิจกรรมที่ส่งเสริมฝึกอາชีฟที่ใช้ได้จริงในยุคปัจจุบันเสริมให้แก่เด็ก เยาวชน เช่น การฝึกสอนการใช้สื่อ online ในการขายของ การเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การฝึกให้สามารถอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นการฝึกพูดเพื่อเป็นพิธีกร การเล่นดนตรี หรือกีฬาที่เด็กมีพรสวรรค์ เป็นต้น เด็กจะสามารถนำไปเป็นอาชีพได้จริง มีความภูมิใจในตนเอง เป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำรงชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- จิรนิติ หะวานนท์. (2556). *คำอธิบายกฎหมายปกครอง (ภาคทั่วไป)*. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- สำนักงาน ก.พ. (2559). *ประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการ หมวด 1-6*. สืบค้น 7 เมษายน 2565, จาก https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/document/epic_201609923_05.pdf,

- สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570*. สืบค้น 13 มีนาคม 2565, จาก <https://www.nesdc.go.th/download/document/Yearend/2021/plan13.pdf>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิต พ.ศ.2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- พัชรภากร เทวกุล. (2550). *การพัฒนาตัวแบบและนโยบายการเสริมสร้างความสมดุลระหว่างงาน และชีวิตที่เหมาะสมกับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.พ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2546) *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 12)* กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)
- พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553. (แก้ไขปรับปรุงตาม ฉบับที่ 2 ฉบับที่ 3 พ.ศ.2558 ฉบับที่ 4 และฉบับที่ 5 พ.ศ. 2559) *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 127, ตอน 72 ก หน้า 30-31,38-39
- ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง. *วิสัยทัศน์ พันธกิจ*. สืบค้น 14 มีนาคม 2565, จาก <https://www.jvnc.coj.go.th/th/content/page/index/id/57>
- สุวิทย์ พรพณิชย์. (2552). *สภาพปัญหาและแนวทางในการปรับปรุงโครงสร้างศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อรองรับการบริหารงานในศาลเยาวชนและครอบครัวทั้งระบบ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- อภิรดี โพธิ์พร้อม. (2554). *การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนหนทางสู่ความเป็นธรรมทางสังคมอย่างยั่งยืน ตอนที่1*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- Edward J, et al. (1993). *Separation/Individuation: Theory and application*. Retrieved March 14, 2022, from <https://doi.org/10.4324/9781315825809>.
- King, M. S. (2008). *Problem- Solving court judging, therapeutic jurisprudence and Transformational leadership*. *JJA*, 17(115), 155-177.
- Kouzes, J. et al. (2012). *The Leadership Challenge*. (5th ed.) United State of America: Jossey - Bass.
- Pongpiphat. (2019) *คดีแพรวา: อุบัติเหตุ ความสูญเสีย การชดใช้และการสำนึกผิด*. Retrieved March 14, 2022, from www.thematter.co
- Teske, S. (2015) *OP-ED: Transforming the “Bench Box” Judge*. Retrieved March 14, 2022, from <http://jjie.org/op-ed-transforming-the-bench-box-judge/>.